HAKEMLİ

Suçun Biçimsel ve Maddi Anlayışı Açısından Rusya Federasyonu Ceza Hukukunda Suç Kavramı*

Yrd. Doç. Dr. Emin HÜSEYİNOĞLU**

ORCID ID: orcid.org/0000-0002-4196-2295
Makalenin Geldiği Tarih: 29.09.2017 **Kabul Tarihi:** 16.01.2018

* **Bu makale hakem incelemesinden geçmiştir ve TÜBİTAK – ULAKBİM Veri Tabanında indekslenmektedir.** Bu çalışma, "HÜSEYNOV, Emin, Rusya Federasyonu Ceza Hukukunda Suça Teşebbüs, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2011" isimli doktora tezinden üretilmiştir.

** Karabük Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü Öğretim Üyesi.

Yrd. Doç. Dr. Emin HÜSEYİNOĞLU

ÖZ

Çar Rusyası'nda bulunan suçun biçimsel tanımı ve onun uzantısı olan "kanunsuz suç ve ceza olmaz" ilkesi, Sovyet Rusya'sı döneminde ilk başta terkedilmiş ve suçun maddi tanımı kabul edilmiştir. Ancak 1958 yılında "kanunsuz suç ve ceza olmaz" ilkesi tekrar kabul edilmiş ve hazırlanan yeni 1960 tarihli Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti Ceza Kanunu'nda suçun biçimsel-maddi tanımına yer verilmiştir. Suçun biçimsel-maddi tanımı bugün yürürlükte bulunan Rusya Federasyonu Ceza Kanunu'nda da bulunmaktadır.

Bu çalışmada Rusya Federasyonu ceza hukukunda yer alan suç kavramı; suçun biçimsel ve maddi anlayışı, Çarlık Rusyası'ndan günümüze Rus hukukunda suç kavramının tarihsel gelişimi, Rusya Federasyonu Ceza Kanunu'nda bulunan suçun özellikleri ve yapısal unsurları incelenmektedir. Çalışmanın sonuç bölümünde, az önemli olduğu için sosyal tehlikeli sayılmayan eylemlerin cezalandırılmamasını öngören Rusya Federasyonu Ceza Kanunu'ndaki düzenlemeye benzer bir hükmün Türk Ceza Kanunu'na eklenmesi konusunda öneride bulunulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Rusya Federasyonu, ceza hukuku, suçun biçimsel ve maddi tanımı, biçimsel ve maddi hukuka aykırılık, sosyal tehlikelilik, suçun unsurları.

THE CRIME CONCEPT IN THE CRIMINAL LAW OF THE RUSSIAN FEDERATION IN TERMS OF FORMAL AND MATERIAL DEFINITION OF THE CRIME

ABSTRACT

The formal definition of the crime in the Czarist Russia and its extension the "nulla poena sine lege" principle was discarded initially in the Soviet Russia period and material definition of the crime was accepted. But, in 1958 year, the "nulla poena sine lege" principle was accepted again and formal-material definition of the crime included in the prepared new Criminal Code of the Union of Soviet Socialist Republics dated 1960. The formal-material definition of the crime is also available at the Criminal Code of the Russian Federation in force today.

In this study; the crime concept available at the Criminal Code of the Russian Federation; the historical development of the crime concept in the Russian Law from Czarist Russia to present and properties and structural elements of the crime available at the Criminal Code of the Russian Federation are studied. In the conclusion part of the study, a suggestion was made for adding of a principle which predicted the punishment of the actions that has no social risks due to have less importance and a similar arrangement in the Criminal Code of the Russian Federation to the Turkish Criminal Code.

Keywords: Russian Federation, criminal code, formal and material definition of the crime, discrepancy with formal and material law, social risks, elements of crime.

GİRİŞ

Rusya ceza hukukunda suç kavramı, Çar Rusya'sı döneminden günümüze kadar sürekli radikal değişikliklere uğramıştır. Örneğin Çar Rusya'nın 1845 tarihli Kanunnamesi'nde yer alan "kanunsuz suç ve ceza olmaz" ilkesi, Sovyet Rusyası'sında ilk başta terkedilmiş ve çok sonraları yeniden kabul edilmiştir. Baskıcı ceza hukukundan[1], özgürlükçü ceza hukukuna geçiş[2] ise Sovyetler Birliğinin dağılması ve Rusya Federasyonu'nun kurulması ile başlamıştır.

Çalışmamızın konusunu "Rusya Federasyonu Ceza Hukukunda Suç Kavramı" oluşturmaktadır. Rusya Federasyonu ceza hukukunda suç kavramı, Türk ceza hukukunda olduğundan farklı bir şekilde incelenmektedir. Örneğin kusurluluk, Türk ceza hukukunda suçun manevi unsuru olarak ifade edilirken, Rusya Federasyonu ceza hukukunda ise hem suçun bir özelliği, hem de suçun manevi unsuru olarak ifade edilmektedir. Yine suçun tanımı Türk ceza hukukunda biçimsel anlayışa göre yapılırken, Rusya Federasyonu ceza hukukunda ise biçimsel-maddi anlayışa göre yapılmaktadır.

Rusya Federasyonu ceza hukuku konusunda Türkçe yazılmış çok az sayıda çalışma bulunmaktadır. Bağımsız Devletler Topluluğu ülkelerinin de Rusya Federasyonu Ceza Kanunu'nu iktibas etmiş olduğu dikkate alındığında, Kara Avrupası hukuk sisteminin bir parçası olan Rusya Federasyonu ceza hukukunda suç kavramının incelenmesinin, Türk ceza hukukuna katkı sağlayacağı ve Türk okuru açısından faydalı olacağı kanaatindeyiz.

Çalışmada ilk olarak suçun biçimsel ve maddi anlayışı hakkında bilgi verilmektedir. Daha sonra ise Rusya ceza hukukunda suç kavramının tarihsel gelişimi hakkında bilgi verilmekte ve 1996 tarihli Rusya Federasyonu Ceza Kanunu'nda yer alan suç kavramı, suçun özellikleri ve suç tipi başlıkları altında incelenmektedir. Çalışmamız kısa bir değerlendirme içeren sonuç bölümü ile sona ermektedir.

---

[1] Baskıcı ceza hukuku, totaliter ülkelerde ortaya çıkmaktadır. Bu ülkelerde ceza hukuku, devletin doğru kabul ettiğini, farklı düşüncelere karşı korumanın, politik altetmenin ve iktidarı korumanın bir aracı olarak kullanılmaktadır. (TOROSLU, Nevzat, Ceza Hukuku, Genel Kısım, Ankara 2009, s.22). Baskıcı ceza hukukunda devlet ön plandadır ve kutsaldır. Resmi ideoloji her alana egemendir ve bu ideolojiye dayanmayan düşüncelere hayat hakkı tanınmaz. (SANCAR, Türkan Yalçın, Alenen Tahkir ve Tezyif Suçları, Ankara 2006, s.35).

[2] Demokratik sistemlerde bulunan özgürlükçü ceza hukukunda, devletin kutsallığı söz konusu olmadığından farklılıklar bastırılmamakta, hiç kimse siyasal süreçten dışlanmamakta, farklı olma hakkı tanınmaktadır. Bu sistemde devlet tarafsızdır ve resmi bir ideolojisi bulunmadığı için devletin farklı fikirlere karşı korunması da söz konusu olmaz. (SANCAR, s.40-41).

I. SUÇUN BİÇİMSEL VE MADDİ ANLAYIŞI

A. Suçun Biçimsel Anlayışı

Suçun biçimsel anlayışına göre suç, hukuk düzeninin kendisine ceza yaptırımı bağladığı bir fiildir. Bu yaklaşımda, kanun koyucuyu bir fiili suç saymaya iten nedenlere bakılmamaktadır[3]. Suç, fille ceza kanunu arasındaki çelişmedir[4].

"Kanunsuz suç ve ceza olmaz (nullum crimen, nulla poena sine lenge)" ilkesi, suçun biçimsel anlayışına dayanmaktadır[5]. Buna göre eylem, sosyal açıdan ne kadar zararlı ve cezayı gerektirir olursa olsun, eğer eylemin işlenmesinden önce cezalandırılacağı kanunda açıkça gösterilmemişse cezalandırılamaz[6]. Yine bu anlayışa göre, kanunun suç saydığı eylemler sosyal açıdan tehlikeli olmasalar bile cezalandırılırlar[7]. Bir fiilin suç olup olmadığını sadece kanun koyucu belirler. Bu konuda kanun koyucunun takdiri ile hakimin takdiri arasında uyuşmazlık çıkarsa, kanun koyucunun takdirine üstünlük tanınır[8].

B. Suçun Maddi Anlayışı

"Kanunsuz suç ve ceza olmaz" ilkesi, pozitivistler ve totaliter düşünceler tarafından eleştirilmiş ve suçun maddi anlayışının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu ilkeye büyük önem veren klasik görüşün aksine, pozitivistler, bu ilkeyi hukuki bir ilke olarak kabul etmezler[9]. Onlara göre suçlu, suçu işlemeden önce sonuçlarını hesaplayan normal bir insan değildir. Suç doğrudan doğruya özgür iradeye bağlanamaz. Suçu failden ve çevreden gelen birçok faktörün birleşmesi yaratır[10]. Yaptırımın toplumu koruma amacı olan önleme

---

[3] HAFIZOĞULLARI, Zeki – ÖZEN, Muharrem, Türk Ceza Hukuku, Genel Hükümler, 3. Baskı, US-A Yayıncılık, Ankara 2010, s.177.

[4] CENTEL, Nur – ZAFER, Hamide – ÇAKMUT, Özlem, Türk Ceza Hukukuna Giriş, 5. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2008, s.282.

[5] TOROSLU, s.39.

[6] ÖZTÜRK, Bahri – ERDEM, Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, 10. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2008, s.38.

[7] TOROSLU, s. 39.

[8] DÖNMEZER, Sulhi – ERMAN, Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım, 2. Cilt, 12. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 1999, s.12.

[9] DEMİRBAŞ, Timur, Ceza Hukuku, Genel Hükümler, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2007, s.111.

[10] ALACAKAPTAN, Uğur, İngiliz Ceza Hukukunda Suç ve Cezaların Kanuniliği Prensibi, Ajans-Türk Matbaası, Ankara 1958, s.15.

fonksiyonuna, ceza kanununa mutlak bir şekilde bağlı kalınarak ulaşılamaz[11]. Bunun dışında kanun koyucu, kamu düzenini bozan fillerin hepsini önceden belirleyemez. Kanunun boşluklarından yararlanarak topluma zarar veren bu kişileri cezasız bırakmak doğru değildir[12].

Suçun maddi anlayışına göre, belirli bir tip devletin sosyal düzenini ihlal eden hareketler suç sayılmalıdır. Fiile suç olma özelliğini veren onun sosyal tehlikeliliğidir[13]. Suçun bu maddi içeriği, kanundan kaynaklanmayıp, kanun koyucunun değerlendirmesinden bağımsız bir varlığa sahiptir[14]. Sosyal tehlikelilik kanun koyucunun onu suç saymasından çok önce de mevcuttur. Kanun koyucu bunu bulmakta, ancak yaratmamaktadır[15].

Bu anlayışa göre, bir fiilin suç sayılabilmesi için sadece ceza kanunu ile çatışması yetmeyip, ayrıca ceza kanununun koruduğu hak ve yararları ihlal etmesi veya tehlikeye sokması da gereklidir[16].

Bu anlayış kıyas yasağını ve "kanunsuz suç ve ceza olmaz" ilkesini kabul etmez. Kanun tarafından açıkça suç haline getirilmiş olmasalar bile, sosyal yönden tehlikeli olan eylemler cezalandırılmalıdır. Kanun tarafından suç sayılsalar bile, sosyal yönden tehlikeli olmayan eylemler ise cezalandırılmamalıdır[17].

C. Değerlendirme

Kişi güvenliğinin teminatı, içeriği ne olursa olsun suçun biçimsel anlayışıdır. Suçun maddi anlayışı, esneklik ve belirsizlik demektir[18]. Bu da keyfiliklere yol açabildiği için sakıncalıdır. Hakime devletin ceza kanunu ile ulaşmak istediği amaca uygun yorum yapma olanağı vermesi sebebiyle, birçok sosyalist hukuk düzeninde suçun maddi tanımına yer verildiği görülmektedir[19]. Örneğin 1935

[11] DEMİRBAŞ, s.111; ALACAKAPTAN, s.15.

[12] DEMİRBAŞ, s.112.

[13] TOROSLU, s.39-40.

[14] KATOĞLU, Tuğrul, Ceza Hukukunda Hukuka Aykırılık, Seçkin Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2003, s.45.

[15] SOYASLAN, Doğan, Ceza Hukuku, Genel Hükümler, 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2016, s.340.

[16] DÖNMEZER – ERMAN, 2. Cilt, s.12.

[17] TOROSLU, s.39-40.

[18] SOYASLAN, s.341.

[19] KATOĞLU, s.38.

tarihli Nasyonal Sosyalist Ceza Kanunu, ceza normunun prensiplerine ve halkın saf ve salim duygusuna karşı hareketleri suç saymış[20] ve ceza kanununun kıyas yoluyla uygulanabileceği kabul edilmiştir[21]. Yine aşağıda inceleyeceğimiz üzere 1922 tarihli Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti Ceza Kanunu'nda (RSFSCCK) "Sovyet düzeninin temel ilkelerini ve hukuk düzenini tehdit eden her türlü sosyal tehlikeli hareket", 1926 tarihli RSFSCCK'da ise "Sovyet düzenine karşı yönelmiş olan veya hukuk düzenini ihlal eden her türlü sosyal tehlikeli hareket" suç sayılmış ve ceza kanununun kıyas yoluyla uygulanabileceğini kabul edilmiştir. Bunların çok ağır sonuçları olmuştur.

Hukuk devleti, ceza hukuku aracılığıyla bireyi korumanın yanında, aynı zamanda bireyi de ceza hukukuna karşı korumalıdır. "Kanunsuz suç ve ceza olmaz" ilkesi, ceza kanunlarının güvence işlevini yerine getirmektedir[22]. İlkenin esası ve mantığı, kişilerin yasak olan eylemleri önceden bilmelerini sağlama düşüncesine dayanır. Ancak bu şekilde kişi, hareketlerini düzenlemek imkanını bulabilir ve yine ancak bu şartla kişi işlemiş olduğu fiilden dolayı kusurlu sayılabilir[23].

Karşılığı olmayan bir cezaya çarptırılmaması açısından "kanunsuz suç ve ceza olmaz" ilkesi suçlu için teminattır. Ancak, bu ilkenin asıl amacı, özellikle kanunlara saygılı kimseleri, nerden ve kimden gelirse gelsin olası her türlü keyfiliğe karşı korumaktır[24].

Birçok modern ceza hukukunda olduğu gibi Türk ceza hukukunda suçun biçimsel anlayışına yer verilerek "kanunsuz suç ve ceza olmaz" ilkesi kabul edilmiştir. 1982 tarihli Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 38/1. maddesine göre, "*Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılamaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez*". Yine "*Suçta ve Cezada Kanunilik İlkesi*" başlıklı TCK'nın 2. maddesine göre, "*(1) Kanunun açıkça suç saymadığı bir fiil için kimseye ceza verilemez ve güvenlik tedbiri uygulanamaz. Kanunda yazılı cezalardan ve güvenlik tedbirlerinden başka bir ceza ve güvenlik tedbirine hükmolunamaz. (2) İdarenin düzenleyici işlemleriyle suç ve ceza konulamaz. (3)*

[20] SOYASLAN, s.221.

[21] DÖNMEZER, Sulhi – ERMAN, Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, 1. Cilt, 14. Bası, Der Yayınları, İstanbul 2016, s.30-31.

[22] ÖZTÜRK – ERDEM, s.37.

[23] DÖNMEZER – ERMAN, 1. Cilt, s.21.

[24] HAFIZOĞULLARI – ÖZEN, s.22.

Kanunların suç ve ceza içeren hükümlerinin uygulanmasında kıyas yapılamaz. Suç ve ceza içeren hükümler, kıyasa yol açacak biçimde geniş yorumlanamaz".

I. RUSYA CEZA HUKUKUNDA SUÇ KAVRAMININ TARİHSEL GELİŞİMİ

A. Çar Rusyası'nın 1845 Tarihli Cinayet ve Islah Cezaları Hakkındaki Kanunnamesi

"Kanunsuz suç ve ceza olmaz" ilkesinin de bulunduğu ve 1917 Ekim devrimine kadar yürürlükte kalan Çar Rusyası'nın 1845 tarihli Cinayet ve Islah Cezaları Hakkındaki Kanunnamesi'nde suç, "*kanunda ceza tehdidi ile yasaklanmış olan fiil*" olarak tanımlanmıştır[25]. Dolayısıyla klasik hukuk okulunun etkili olduğu 1845 tarihli Kanunname'de[26] biçimsel kanunilik ilkesi benimsenerek suçun biçimsel tanımına yer verilmiştir[27].

B. 1919 Tarihli Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti Ceza Hukukunun Rehber İlkeleri

Suçun maddi anlayışı (maddi kanunilik ilkesi) ve onun temel niteliği olan sosyal tehlikelilik kavramı, ilk defa pozitivist hukuk okulunun etkili olduğu 1919 tarihli Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti Ceza Hukukunun Rehber İlkeleri ile kabul edilmiştir[28].

1919 tarihli Ceza Hukukunun Rehber İlkeleri'nde (6.bent) suç, "*mevcut toplum düzeni için tehlikeli olan hareket veya hareketsizlik*" olarak tanımlanmıştır[29]. Rehber İlkeler sadece genel kısımdan ibaret olduğundan, özel kısım çeşitli devrim kararnamelerinden oluşmaktaydı. Ayrıca Rehber İlkeler'de kıyas

[25] KUZNESOVA, Ninel-TYAJKOVA, İrina (Ed.), Kurs Ugolovnogo Prava (Ceza Hukuku Dersleri), Obşaya Çast (Genel Kısım), Uçeniya o Prestuplenii (Suç Hakkında), Tom 1 (1. Cilt), İzdatelstvo Zersalo Moskva 2002, s.21.

[26] VOLJENKİN, Boris, İzbrannıye Trudı (Seçilmiş Eserleri), İzdatelstvo: Yuridiçeskiy Sentr Press, Sankt-Peterburg 2008, s.941, https://books.google.com.tr/books?id=AuB5CgAAQBAJ&dq, Erişim: 10.07.2017.

[27] NAUMOV, Anatoliy, Rusya Cinayet Hüququ, Ümumi Hisse, Bakı 1998, s.143.

[28] İGNATOV, Aleksey – KRASİKOV, Yuriy, Ugolovnoye Pravo Rosii (Rusya Ceza Hukuku), Obşaya Çast (Genel Kısım), Tom 1 (1. Cilt), İzdatelstvo: Norma, Moskva 2005, s.70-71.

[29] KUZNESOVA – TYAJKOVA (Ed.), s.28.

yasağının bulunmaması nedeniyle, bu dönemde mahkemeler her türlü fiili suç sayma konusunda sınırsız yetkiye sahip olmuşlardır[30].

C. 1922 Tarihli Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti Ceza Kanunu

Yine pozitivist hukuk okulunun etkili olduğu ve Sovyet döneminin ilk ceza kanunu olan 1922 tarihli Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti Ceza Kanunu'nda suçun maddi tanımı korunmuş ve biçimsel kanunilik ilkesine itibar edilmemiştir.

1922 tarihli RSFSCCK'nın 6. maddesinde suç, "*komünist düzene geçiş döneminde işçi-köylü iktidarının tesis ettiği Sovyet düzeninin temel ilkelerini ve hukuk düzenini tehdit eden her türlü sosyal tehlikeli hareket veya hareketsizlik*" olarak tanımlanmıştır.

Bunun yanında Kanunun 10. maddesinde, "*Diğer suç türlerine ilişkin düzenlemelerin ceza kanununda doğrudan bulunmaması halinde, ceza kanununun bu suça en yakın ve benzer maddelerinde belirtilen ceza ve sosyal savunma tedbirleri uygulanır*" hükmüne yer verilerek ceza kanununun kıyas suretiyle uygulanabileceği belirtilmiştir.

1922 tarihli RSFSCCK hem genel kısımdan, hem de özel kısımdan oluşmaktaydı. Bu dönemde kanunda özel kısmın kabul edilmesiyle birlikte kıyas yasağının kabul edileceği ve suçun maddi anlayışının terkedileceği sanılmış, fakat bu gerçekleşmemiştir. Bu dönemde, suçun maddi anlayışı ve kıyasın mümkün oluşu muhalif fikirlerle mücadele aracı olarak kullanılmıştır. Bu sayede sosyalist düzene karşı tehlike oluşturan eylemler kanunun özel kısmında suç olarak düzenlenmese bile cezalandırılabilmiştir[31].

D. 1926 Tarihli Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti Ceza Kanunu

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'nin (SSCB) kurulmasından sonra genel bir ceza mevzuatının oluşturulması için çalışmalar yapılmış ve 1924 tarihinde SSCB ve Müttefik Cumhuriyetleri Ceza Kanunlarının Temel İlkeleri kabul edilmiştir. Daha sonraları ise bu metne uygun olarak hazırlanan 1926 tarihli RSFSCCK kabul edilmiştir. Aslında yeni bir ceza kanunu olmakla

[30] İGNATOV – KRASİKOV, s.71.

[31] İGNATOV – KRASİKOV, s.71.

birlikte, 1926 tarihli ceza kanununun başlığı "*RSFSCCK'nın 1926 Tarihli Metni*" şeklindedir[32].

1922 tarihli RSFSCCK'ya benzer şekilde, 1926 tarihli RSFSCCK'da da suçun maddi tanımı korunmuştur. 1926 tarihli RSFSCCK'nın 6. maddesinde suç, "*komünist düzene geçiş döneminde işçi-köylü iktidarının tesis ettiği Sovyet düzenine karşı yönelmiş olan veya hukuk düzenini ihlal eden her türlü sosyal tehlikeli hareket veya hareketsizlik*" olarak tanımlanmıştır.

1926 tarihli RSFSCCK'nın 6. maddesinde ayrıca, bir suçun unsurlarını biçimsel olarak içermekle birlikte az önemli olması ve zarar doğurmaması sebebiyle sosyal tehlikelilik içermeyen hareketlerin suç sayılmayacağı da belirtilmiştir.

Yine Kanunun 16. maddesinde, "*Sosyal tehlikeli hareketin bu Kanunda doğrudan düzenlenmemesi halinde, bu hareket için sorumluluğun sınırı ve esası kanundaki en yakın ve benzer maddelerin uygulanmasıyla belirlenir*" hükmüne yer verilerek ceza kanununun kıyas suretiyle uygulanabileceğine ilişkin kural muhafaza edilmiştir.

Dolayısıyla pozitivist hukuk okulu 1926 tarihli RSFSCCK'da etkili olmaya devam etmiştir. Hatta kanunda "ceza" teriminden vazgeçilmiş ve bunun yerine "sosyal savunma tedbirleri" terimi tercih edilmiştir[33]. Kanunun 7. maddesi, daha da ileriye giderek, sadece suç işleyen kişilere değil, suç çevresiyle bağlantısı olduğu veya suç geçmişi bulunduğu için sosyal tehlikeli kabul edilen kişilere de ceza yaptırımı (sosyal savunma tedbirleri) uygulanabileceğini öngörmekteydi. Gerçi bu düzenleme, daha sonraları 1938 tarihli SSCB ve Müttefik Cumhuriyetlerinin Yargı Sistemi Hakkında Kanun'un kabul edilmesiyle birlikte yürürlükten kaldırılmıştır[34].

1922 tarihli RSFSCCK gibi demokratik ilkelerden yoksun ve baskıcı ceza hukukunun özelliklerini taşıyan 1926 tarihli RSFSCCK, en karanlık dönem

[32] KUZNESOVA – TYAJKOVA (Ed.), s.36.

[33] 1926 tarihli RSFSCCK'nın 20. maddesinde "ıslah edici sosyal savunma tedbirleri" adı altında düzenlenen bu tedbirler; düşman ilan edilerek SSCB'den sınır dışı edilme, ağır veya hafif hapis, zorunlu çalışmalar, siyasi ve diğer vatandaşlık haklarından mahrum bırakılma, SSCB'den sınır dışı edilme, RSFSC'den sınır dışı edilme, belirli yerde ikamet etme veya etmeme zorunluluğu, görevden alma, belli iş veya uğraşın yasaklanması, kınama, kısmi veya tam müsadere, para cezası, uyarı ve zararı tazmin etme zorunluluğu şeklindeki tedbirlerdir. Kanunun 21. maddesinde ise ölüm cezası istisnai (devleti) koruma tedbiri adı altında düzenlenmiştir.

[34] KUDRYAVSEV, Vladimir – LUNEEV Viktor – NAUMOV, Anatoliy (Ed.), Ugolovnoye Pravo Rosii (Rusya Ceza Hukuku), Obşaya Çast (Genel Kısım), İzdatelstvo Yurist, Moskva 2006, s.87.

olan 1930'lu yıllarda daha da baskıcı nitelik almıştır. Bu dönemde ceza kanunu "Stalin rejimi"ne karşı olan ve olması muhtemel kişilerle mücadelede bir baskı aracı olarak kullanılmıştır[35]. 20.07.1934 tarihinde devrim karşıtı suçları düzenleyen 58. maddede değişiklikler yapılmış ve politik baskılar daha sert bir şekilde uygulanmaya başlamıştır. Bu dönemde ceza kanunu suçla değil muhtemel politik muhaliflerle mücadele aracı olarak kullanılmış[36] ve ceza kanununun uygulanması açısından bir suçun işlenmesi değil "failin tehlikeli kişiliği" esas alınmıştır[37]. 1934 yılında ceza kanununa, "*vatana ihanetten mahkum olan kişilerin ailesi ve çocukları hakkında beş yıl süreyle sürgün tedbiri uygulanır*" maddesi eklenmiştir. Yine 1934 yılında bir kararla sosyal tehlikeli bulunan kişilerin beş yıl süreyle ıslah-çalışma kamplarına gönderilmesi kabul edilmiştir[38]. 1921-1953 yılları arasında 3.7 milyon kişi devrime karşı suçlardan mahkum olmuş ve bunlardan 790 bini idam edilmiştir[39].

E. 1960 Tarihli Rusya Sovyet Federatif Sosyalist Cumhuriyeti Ceza Kanunu

Stalin'in ölümünden sonra, onun ceza hukuku alanında bıraktığı ağır mirastan kurtulmak ve ceza hukukunun demokratikleşmesi konusunda adım atmak amacıyla, 1958 tarihli SSCB ve Müttefik Cumhuriyetleri Ceza Kanunlarının Temel İlkeleri kabul edilmiştir. Bu metinde ilk defa kıyas düzenlemesi terkedilerek "kanunsuz suç ve ceza olmaz" ilkesi kabul edilmiştir[40].

1958 tarihli SSCB ve Müttefik Cumhuriyetleri Ceza Kanunlarının Temel İlkeleri'ne uygun olarak hazırlanan, 1960 tarihli RSFSCCK'da da kıyas düzenlemesi terkedilerek "kanunsuz suç ve ceza olmaz" ilkesi benimsenmiş ve suçun biçimsel-maddi tanımına yer verilmiştir.

1960 tarihli RSFSCCK'nın 7. maddesinde suç, "*ceza kanunu tarafından yasaklanan sosyal tehlikeli fiil*" olarak tanımlanmıştır. Ancak aynı maddede, bir suçun unsurlarını biçimsel olarak içermekle birlikte az önemli olması nedeniyle

[35] KUZNESOVA-TYAJKOVA (Ed.), s.39.

[36] KUDRYAVSEV – LUNEEV – NAUMOV, s.48.

[37] ÇUÇAEV, Aleksandr-NIRKOVA, Natalya (Ed.), Ugolovnoye Pravo Rossii (Rusya Ceza Hukuku), Obşaya Çast (Genel Kısım), Uçebnik (Ders Kitabı), Rostov-na-Donu 2009, s.34.

[38] NAUMOV, s.103.

[39] KUZNESOVA – TYAJKOVA (Ed.), s.47.

[40] NAUMOV, s.104.

sosyal tehlikeli sayılmayan hareket veya hareketsizliğin suç sayılmayacağı da kabul edilmiştir. Yani 1960 tarihli RSFSCCK biçimsel kanunilik ilkesini, ona maddi bir boyut eklemek suretiyle kabul etmiştir.

Şunu da söylemek gerekir ki, kıyas düzenlemesini terketmesine ve "kanunsuz suç ve ceza olmaz" ilkesini kabul etmesine rağmen, 1960 tarihli RSFSCCK da baskıcı ceza hukukunun özelliklerini taşımaktadır. Kendisinden önceki Sovyet ceza kanunlarında olduğu gibi, bu kanun döneminde de Sovyet karşıtı propaganda ve teşvik suçlarından çok sayıda kişi mahkum olmuştur[41].

Suçun biçimsel-maddi tanımı 1960 tarihli RSFSCCK'ya benzer şekilde, yürürlükteki 1996 tarihli Rusya Federasyonu Ceza Kanunu'nda (RFCK) da korunmuştur.

III. 1996 TARİHLİ RUSYA FEDERASYONU CEZA KANUNU'NDA SUÇ KAVRAMI

A. Genel Olarak

RFCK'nın 14/1. maddesinde suç, "*Bu Kanun tarafından ceza tehdidi ile yasaklanan kusurlu olarak işlenmiş sosyal tehlikeli fiil, suç sayılır*" şeklinde tanımlanmıştır. Kanundaki bu düzenlemeye uygun olarak doktrinde suç; hukuka (kanuna) aykırılık, sosyal tehlikelilik, kusurluluk ve ceza özelliklerine sahip olan bir fiil olarak tanımlanmaktadır. Bu özelliklerden birinin bulunmaması suçun oluşumunu engeller.

Ancak kanunda bir de tanımlanmamakla birlikte "suç tipi" kavramına da yer verilmiştir. Buna göre, ceza sorumluluğundan söz edilebilmesi için suç özelliğindeki bir fiilde, suçun tipik unsurlarının da bulunması gerekir.

B. Suçun Özellikleri

1. Hukuka (Kanuna) Aykırılık

RFCK'nın 14/1. maddesinde yer alan "*Bu Kanun tarafından yasaklanan fiil*" ibaresi suçun hukuka aykırılık özelliğini ifade etmektedir. Buna göre hukuka aykırılık, fiil ile ceza kanunu arasındaki çatışma ilişkisinden ibarettir. Yani buradaki hukuka aykırılıktan kasıt, aslında bir anlamda kanuna aykırılıktır[42].

[41] NAUMOV, s.105-106.

[42] AĞACANOVA, Meftune, Azerbaycan Ceza Hukukuna Göre Suç ve Cezaların Kanuniliği İlkesi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2008, s.105.

Dolayısıyla hukuka aykırılık, suçun biçimsel yönden hukuka aykırı olması olup, "kanunsuz suç olmaz" ilkesinin ceza kanunundaki ifadesidir[43]. RFCK'nın kanunilik ilkesini düzenleyen 3. maddesine göre; "*1. Fiilin suç sayılması ve onun cezalandırılabilirliği ve diğer cezai sonuçlar sadece bu Kanunla belirlenir. 2. Ceza kanununun kıyas yoluyla uygulanması yasaktır*".

2. Sosyal Tehlikelilik

Sosyal tehlikelilik (maddi hukuka aykırılık) suçun içkin maddi özelliği olup, fiilin ceza kanununun koruduğu hukuki konuya zarar verme veya zarar tehlikesi doğruma yeteneğini ifade eder[44]. Sosyal tehlikelilik, ayrıca suçun sosyal-siyasi anlamını, başka bir ifadeyle bir fiilin hangi mülahazalarla suç sayıldığını da açıklar[45].

Aslında sosyal tehlikelilik, hukuka aykırılıktan başka bir şey değildir[46]. Çünkü ceza kanununun özel kısmında yer alan suç tipleri, sosyal tehlikeli olmalarından dolayı suç (hukuka aykırı) olarak düzenlenmişlerdir[47]. Yani bir fiilin hukuka aykırılığı, onun sosyal tehlikeliliğine bağlı olarak tespit edilir. Hukuka aykırılık, sosyal tehlikeliliğin kanunda ifadesini bulan hukuki biçimidir[48]. Bu açıdan Rusya Federasyonu ceza hukukunda örneğin, "fiilin suç sayılmasını ortadan kaldıran nedenler" olarak ifade edilen hukuka uygunluk nedenleri, fiilin hem hukuka aykırılık özelliğini, hem de sosyal tehlikelilik özelliğini ortadan kaldıran nedenler olarak açıklanmaktadır[49].

Ancak bir fiilin ceza kanununda suç olarak düzenlenmesi, onun kural olarak sosyal tehlikeli olduğu anlamına gelir. Çünkü bazen bir fiil ceza kanununda suç olarak düzenlense bile, az önemli olması nedeniyle sosyal tehlikeli

[43] NAUMOV, s.141.

[44] RYASOV, Aleksey, Obşestvennaya Opasnost Prestupnogo Deyaniya (Suç Fiilinin Sosyal Tehlikeliliği), http://science.ncstu.ru/articles/law/f05/12.pdf/view, 05.02.2011.

[45] SEMENDEROV, Firudin, Cinayet Hüququ, Ümumi Hisse, Bakı 2007, s.82; AĞACANOVA, s.106.

[46] AĞACANOVA, s.106.

[47] TER-AKOPOV, Arkadiy, Dobrovolnıy Otkaz ot Soverşeniya Prestupleniya (Suç İşlemekten Gönüllü Vazgeçme), Moskva 1982, s.23.

[48] SEMENDEROV, s.88.

[49] NAUMOV, s. 364; RAROG, Aleksey (Ed.), Ugolovnoye Pravo Rosii (Rusya Ceza Hukuku), Obşaya Çast (Genel Kısım), Moskva 2008, s.260.

sayılmayabilir[50]. Örneğin bir kutu kibritin çalınması durumu, biçimsel olarak hırsızlık suçunun unsurlarını içerse bile, az önemli olması nedeniyle sosyal tehlikeli değildir ve bu nedenle suç sayılmaz[51]. Başka bir ifadeyle, Rusya Federasyonu ceza hukukunda bir fiilin suç sayılabilmesi için hem biçimsel olarak hukuka (kanuna) aykırı olması, hem de maddi açıdan hukuka aykırı (sosyal tehlikeli) olması gerekmektedir.

Suçun sosyal tehlikelilik özelliği ile hukuka aykırılık özelliği arasındaki ayırım RFCK'nın 14/2. maddesinde görülmektedir[52]. RFCK'nın 14/2. maddesine göre, "*Bu Kanunda öngörülen herhangi bir fiilin unsurlarını biçimsel olarak içerse bile, az önemli olduğu için sosyal tehlikeli sayılmayan hareket (hareketsizlik) suç sayılmaz*"[53].

Görüldüğü gibi yürürlükteki RFCK "kanunsuz suç ve ceza olmaz" ilkesine yer vererek biçimsel kanunilik ilkesini kabul etmekle birlikte, yine de 1922 ve 1926 tarihli RSFSC ceza kanunlarında bulunan maddi kanunilik ilkesinin izlerini taşımaktadır. Başka bir ifadeyle, yürürlükteki RFCK biçimsel kanunilik ilkesini, ona maddi bir boyut eklemek suretiyle kabul etmiştir[54].

Özetleyecek olursak, Rusya Federasyonu ceza hukukunda, kanunda suç olarak düzenlenmemiş olan fiiller ve ayrıca kanunda suç olarak düzenlense bile az önemli olan fiiller suç sayılmamaktadır.

Ceza kanununda düzenlenen suç tipine uygun olsa bile, az önemli olduğu için sosyal tehlikeli sayılmayan ve dolayısıyla suç oluşturmayan fiiller, bazen kanun koyucu tarafından belirlenmiştir. Örneğin 2001 tarihli Rusya Federasyonu Kabahatler Kanunu'nun (RFKK)[55] 7/27. maddesine göre, değeri 1000 rubleyi

---

[50] TER-AKOPOV, Arkadiy, Dobrovolnıy Otkaz ot Soverşeniya Prestupleniya (Suç İşlemekten Gönüllü Vazgeçme), Moskva 1982, s.23-24.

[51] NAUMOV, s.145.

[52] İGNATOV – KRASİKOV, s. 75.

[53] 25.06.1998 Tarih ve 92-F3 Sayılı Federal Kanun'la değiştirilmeden önce, RFCK'nın 14/2. maddesi şu şekildeydi: "*Bu Kanunda öngörülen herhangi bir fiilin unsurlarını biçimsel olarak içerse bile, az önemli olduğu için sosyal tehlikeli olmayan, yani kişilere, topluma veya devlete zarar vermeyen ve zarar verme tehlikesi doğurmayan hareket (hareketsizlik) suç sayılmaz*".

[54] Doktrinde suçun maddi özelliğinden vazgeçilerek, biçimsel tanımının yapılması gerektiğini teklif eden yazarlar bulunmaktadır. Bu görüş esas alınarak hazırlanan, ancak kanunlaşamayan 1994 tarihli RFCK tasarısında suç, "*kişiliğe, topluma ve devlete zarar veren veya zarar vermekle tehdit eden, ceza kanunu tarafından yasaklanan fiil*" olarak tanımlanmıştır. (Bkz. NAUMOV, s. 142).

[55] İfade etmek gerekir ki, Türk Kabahatler Kanunu'ndan farklı olarak, Rusya Federasyonu Kabahatler Kanunu'nda öngörülen yaptırımlardan birisi de idari hapistir. İdari hapis,

geçmeyen eşyaların hırsızlık, dolandırıcılık veya güveni kötüye kullanma suretiyle ele geçirilmesi küçük hırsızlık kabahatini oluşturmaktadır[56]. Yine Kabahatler Kanunu'nun 6/1/1. maddesine göre, sağlığın bozulmasına veya işgücü kaybına sebep olmayan, fakat acıya sebep olan dövme veya diğer fiziksel hareketler dövme kabahatini oluşturmaktadır[57]. Bu yüzden bir fiilin az önemli olması sebebiyle sosyal tehlikeli sayılmaması, onun tamamen sosyal tehlikeli olmadığı anlamına gelmez. RFCK'nın 14/2. maddesinin uygulandığı durumlarda, fiil tamamen sosyal tehlikeli olmayabileceği gibi, hafif derecede sosyal tehlikeli olması sebebiyle başka bir hukuka aykırılığı (kabahat gibi) da oluşturabilir. Bu yüzden RFCK'nın 14/2. maddesinde yer alan "sosyal tehlikelilik" kavramının "ceza hukuku anlamındaki sosyal tehlikelilik" olarak anlaşılması gerekir[58]. Dolayısıyla, fiilin az önemli olması iki şekilde ortaya çıkabilir: İlkinde fiil hukuki konu için bir zarar veya tehlike doğurmamaktadır. İkincisinde ise fiil hukuki konu için bir zarar veya tehlike doğurmaktadır, fakat bu zarar veya tehlike az önemlidir ve başka bir hukuka aykırılığı (kabahat gibi) oluşturabilmektedir[59].

Fiilin az önemli olması sebebiyle sosyal tehlikeli sayılmaması, onun zarara neden olmaması veya az önemli zarara neden olması şeklinde anlaşılmamalıdır. Aksi takdirde suça teşebbüs hallerinin cezalandırılması mümkün olmazdı. Bu yüzden hareketin önemli veya belirsiz bir zarar vermeye yönelik olduğu, fakat gerçekte az önemli zararın ortaya çıktığı fiiller, sırf bu nedenle RFCK'nın 14/2. maddesi kapsamında değerlendirilmez[60]. Bir fiilin RFCK'nın 14/2. maddesi

---

kişinin toplumdan tecrit edilmiş bir ortamda tutulması şeklinde uygulanan bir yaptırım türüdür. İdari hapis, kural olarak en fazla 15 gün süreyle, istisnai durumlarda ise en fazla 30 gün süreyle verilebilir. İdari hapis cezasını sadece hakim verebilir (RFKK m.3.9).

[56] Küçük hırsızlık kabahati karşılığında 1000 rubleden az olmamak üzere malın 5 katı tutarında idari para cezası veya 15 güne kadar idari hapis ya da 50 saate kadar zorunlu çalışmalar yaptırımı uygulanır (RFKK m.7/27).

[57] Dövme kabahati karşılığında 5000 rubleden 30000 rubleye kadar idari para cezası veya 15 güne kadar idari hapis ya da 60 saatten 120 saate kadar zorunlu çalışmalar yaptırımı uygulanır (RFKK m.6/1/1).

[58] YAKİMENKO, Natalya, Osenka Maloznaçitelnosti Deyaniya (Fiilin Az Önemliliğinin Değerlendirilmesi), Uçebnoye Posobiye (Ders Kitabı), Volgograd 1987, http://ex-jure.ru/law/news.php?newsid=54, Erişim: 05.02.2011.

[59] MALSEV, V., Maloznaçitelnost Deyaniya v Ugolovnom Prave (Ceza Hukukunda Fiilin Az Önemli Olması), http://www.lawmix.ru/comm/7739, Erişim: 11.07.2009.

[60] DURMANOV, Nikolay, Ponyatiye Prestupleniye (Suç Kavramı), Leningrad 1948, s. 271, http://www.pravo.vuzlib.net/book_z1555.html, Erişim: 14.11.2009; SSCB Yüksek Mahkemesi 12.05.1949 tarihli kararında, demiryolu istasyonundaki vagona hırsızlık amacıyla giren V ve K'nın 5 paket sigarayı aldıktan sonra görevlilerin ortaya çıkması üzerine, diğer malları alamayarak kaçtıkları olayda; yerel mahkemenin sanıkların fiilinin az önemli

kapsamında değerlendirilebilmesi için failin kastının az önemli bir fiili işlemeye yönelik olması gerekir[61]. Örneğin fail içinde 15000 ruble veya çok para olduğunu düşündüğü bir cüzdanı çalmış, fakat cüzdandan sadece 500 ruble para çıkmışsa, fail küçük hırsızlık kabahatinden değil hırsızlık suçuna teşebbüsten sorumlu olur.

Az önemli olması sebebiyle sosyal tehlikeli sayılmayan fiiller bazen kanun koyucu tarafından belirlenmekle birlikte, aslında sosyal tehlikelilik, suçun kanun koyucunun iradesinden bağımsız bir özelliğidir[62]. Bir fiilin sosyal tehlikeli olup olmadığının tespitinin, somut olayın özellikleri dikkate alınarak soruşturma ve kovuşturma makamları tarafından yapılması gerekmektedir[63]. Ancak kanunda fiilin az önemli olup olmadığı değerlendirilirken nelerin ölçüt olarak kullanılacağı belirtilmemiştir. Doktrinde bu değerlendirmenin fiilin hem objektif, hem de sübjektif unsurlarına göre yapılması gerektiği savunulmaktadır[64]. Failin güttüğü amaç ve saik[65], kusurun derecesi, suçun işleniş şekli, suçun işlenmesinde

---

olması sebebiyle hırsızlık suçunu oluşturmadığına ilişkin kararının yanlış olduğunu, faillerin niyetinin daha değerli eşyaları almak olması nedeniyle, fiilin hırsızlık suçuna teşebbüsü oluşturduğunu belirtmiştir. (DURMANOV, Nikolay, Stadii Soverşeniya Prestupleniya po Sovetskomu Ugolovnomu Pravu (Sovyet Ceza Hukukuna Göre Suçun İşlenme Evreleri), Moskva 1955, s.167). (Rus kaynaklarından alınmış mahkeme kararlarının bir kısmında tarih, karar numarası veya mahkeme adı belirtilmemiştir).

[61] ÇUÇAEV – NIRKOVA, s. 64.

[62] NAUMOV, s.142.

[63] RAROG (Ed.), s.51.

[64] MALSEV, http://www.lawmix.ru/comm/7739, Erişim: 11.07.2009; RAROG, s. 51; YAKİMENKO, http://ex-jure.ru/law/news.php?newsid=54, Erişim: 05.02.2011.

[65] Rusya Federasyonu Yüksek Mahkemesi'nin 03.08.2006 Tarih ve 64-DP06-13 No.lu Kararı: "*Fiilin az önemli olup olmadığı tespit edilirken gerçekleşen zararın, suçun işleniş şeklinin, kusurun türünün ve failin amaç ve saikinin dikkate alınması gerekir. Olayda G, ailesinin maddi durumunun çok kötü olmasından dolayı yemekte kullanmak amacıyla, hukuka aykırı olarak 4640 ruble değerindeki 8 adet alabalığı avlamıştır. Mahkemenin olayın özelliklerini dikkate alarak, G'nin hareketinin biçimsel olarak RFCK'nın 256/1-v. maddesinde düzenlenen yasadışı avlanma suçunun unsurlarını taşıdığına, fakat az önemli olması nedeniyle sosyal tehlikeli olmadığına karar vermesi (RFCK'nın 14/2. maddesini uygulaması) doğrudur*". (http://pravosudie.biz/base1/data_wy/sudqswuxo.htm, Erişim: 10.04.2011); Rusya Federasyonu Yüksek Mahkemesi'nin 2000 Tarihli Kararı: "*Olayda ağır omurga travması bulunan V'nin karısına intihar etmek istediğini söylemesi üzerine, V'nin karısı, evde bulunan av tüfeğini ve mermilerini E'den geçici olarak saklamasını istemiş ve E denileni yapmıştır. E, tüfek ve mermilerini kendisi için bulundurma amacı taşımadığından, sadece V'nin intihar etmesini önlemeye çalıştığından, onun fiili toplum için tehlike arz etmemekte ve kişilere, topluma veya devlete zarar verme tehdidi doğurmamaktadır. Bu yüzden E hakkında ruhsatsız silah veya mermi bulundurma suçundan (m.222/1) verilen hüküm hatalı olup, fiilin RFCK'nın 14/2.*

kullanılan araçlar, suçun işlendiği zaman ve yer, meydana gelebilecek zararın derecesi, zararın meydana gelme ihtimalinin yüksekliği ve somut olayın diğer özellikleri bu değerlendirme yapılırken dikkate alınabilir. Buna karşılık; sanığın eğitim durumu, mesleki durumu, derneklere üyeliği, yaşam şekli ve ailevi durumu gibi failin fiile ilişkin olmayan nitelikleri ile samimi pişmanlık, mağdurla barışma, doğmuş olan zararın giderilmesi gibi fiilin ardından gerçekleştirilen davranışlar fiilin sosyal tehlikeliliği belirlenirken dikkate alınmamalıdır[66]. Failin yaşı da fiilin sosyal tehlikeliliği belirlenirken dikkate alınmaz[67]. Çünkü RFCK'nın 14/2. maddesi, failin tehlikeliliğini değil, fiilin sosyal tehlikeliliğini esas almıştır. Kaldı ki, fiilin sosyal tehlikeliliği dikkate alınırken failin kişiliğinin dikkate alınması kanun önünde eşitlik ilkesine de aykırı olur[68].

Hukuki konunun önem derecesi, fiilin sosyal tehlikeliliği belirlenirken dikkate alınmalıdır[69]. Örneğin hafif suçlara teşebbüs halleri[70] veya hafif suçlara yardım eden sıfatıyla iştirak eden kişilerin fiili RFCK'nın 14/2. maddesi kapsamında değerlendirilebilir[71]. Ancak hukuki konunun çok önemli olmaması, tek başına fiilin az önemli olduğu sonucunu doğurmaz[72]. Başka bir ifadeyle, 14/2. maddesi soyut uygulanan bir kural değildir ve somut olayın özellikleri incelenmeden bir fiilin az önemli olduğunu peşinen söylemek mümkün değildir[73]. Bu yüzden aslında sosyal tehlikeli olmayan bir fiilin (ifade hürriyeti kapsamına girebilecek bir fiil gibi), kanun koyucu tarafından suç olarak öngörülmesi durumu, sırf bu nedenle fiilin RFCK'nın 14/2. maddesi kapsamında değerlendirilmesi sonucunu doğurmaz.

---

maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerekir". (Byuletten No 9 2001 Goda, (2001 Yılı 9 No.lu Bülten), http://www.supcourt.ru/vscourt_detale.php?id=2338, Erişim: 05.02.2011).

[66] YAKİMENKO, http://ex-jure.ru/law/news.php?newsid=54, Erişim: 05.02.2011.

[67] RYASOV, http://science.ncstu.ru/articles/law/f05/12.pdf/view, Erişim: 05.02.2011.

[68] İGNATOV-KRASİKOV, s.83.

[69] DURMANOV, Ponyatiye Prestupleniya (Suç Kavramı), s.266.

[70] YAKİMENKO, http://ex-jure.ru/law/news.php?newsid=54, Erişim: 05.02.2011.

[71] DURMANOV, Ponyatiye Prestupleniya (Suç Kavramı), s. 268.

[72] RYASOV, http://science.ncstu.ru/articles/law/f05/12.pdf/view, Erişim: 05.02.2011; YAKİMENKO, http://ex-jure.ru/law/news.php?newsid=54, Erişim: 05.02.2011; KUZNESOVA, Ninel, İzbrannıye Trudı (Seçilmiş Çalışmaları), Sankt-Peterburg 2003, s.171.

[73] YAKİMENKO, http://ex-jure.ru/law/news.php?newsid=54, Erişim: 05.02.2011; DURMANOV, Ponyatiye Prestupleniya (Suç Kavramı), s.270.

Hukuki konunun çok önemli olması durumu da tek başına RFCK'nın 14/2. maddesinin uygulanmasına engel değildir. Hukuki konunun çok önemli olduğu, fakat ona yöneltilen saldırının önemsiz olduğu durumlarda (bazı hazırlık hareketleri gibi)[74] veya iştirak halinde işlenen suçlarda, suça çok az katkı yapan suç ortağının (yardım edenin) fiili az önemli sayılabilir[75].

İştirak halinde işlenen suçlarda failin (icracının) işlemiş olduğu fiilin RFCK'nın 14/2. maddesi kapsamında olması durumunda, diğer suç ortaklarının fiili de aynı madde kapsamında değerlendirilir[76].

Rusya Federasyonu Yüksek Mahkemesi'nin kararlarında, fiilin az önemli olup olmadığı (sosyal tehlikeliliği) belirlenirken doktrinde savunulanın aksine, failin fiile ilişkin olmayan niteliklerinin ve suçun işlenmesinden sonraki davranışlarının da dikkate alındığı görülmektedir[77]. Örneğin Yüksek Mahkeme bir kararında, avcı olan babasına ait ruhsatsız av bıçağını geçici bir süre evinde bulunduran ve sonradan bu bıçağı babasına teslim eden failin kişiliğinin sosyal tehlikeli olmamasını gerekçe göstererek, fiilin az önemli olması sebebiyle sosyal tehlikeli sayılmadığına ve ruhsatsız silah bulundurma suçunu oluşturmadığına karar vermiştir[78].

Yüksek Mahkeme bir başka kararında arsadan toplam 28400 eski ruble değerindeki 28 kilogram karpuz çalan faillerin yaşlarının 14-15 arasında olmalarını, karpuzların değerinin yüksek olmadığını[79], mağdurun zararının failler

[74] DURMANOV, Ponyatiye Prestupleniya (Suç Kavramı), s.266.

[75] YAKİMENKO, http://ex-jure.ru/law/news.php?newsid=54, Erişim: 05.02.2011.

[76] GALİAKBAROV, Romen, Ugolovnoye Pravo Rossiyskoy Federasii (Rusya Federasyonu Ceza Hukuku), Obşaya Çast (Genel Kısım), http://ex-jure.ru/law/news.php?newsid=211, Erişim: 05.02.2011.

[77] Rusya Federasyonu Yüksek Mahkemesi'nin 22.10.1992 Tarihli Kararı: "*Olayda er Potapov 11.06.1992 tarihinde 22.00 saatlerinde hasta babasını ziyaret etmek amacıyla izinsiz olarak askeri bölüğü terk etmiş ve 15.06.1992 tarihinde 06.00 saatlerinde kendiliğinden geri dönmüştür. Mahkeme sanığın askeri bölüğü hasta babasını ziyaret etmek amacıyla terk ettiğini tespit etmiştir. Bunun yanında Potapov, defalarca gerekçeli olarak komutanlığa izin için başvuru yapmış, fakat başvurusu reddedilmiş; kendiliğinden geri dönmüş, yaptığından dolayı pişman olduğunu bildirmiş ve askeri hizmet sırasında iyi hal göstermiştir. Olayın bu özellikleri ve Potapov'un kişiliği dikkate alındığında; askeri kurul, fiilin biçimsel olarak askeri suçun (RFCK m.246) unsurlarını taşısa bile, az önemli olması nedeniyle sosyal tehlikeli bulunmadığına ve cezai sorumluluk doğuramayacağı kanaatine varmıştır*". (http://pravosudie.biz/base1/data_je/sudwsnlbm.htm, Erişim: 10.04.2011).

[78] MALSEV, http://www.lawmix.ru/comm/7739, Erişim: 11.07.2009.

[79] Eski 1984 tarihli RSFSC Kabahatler Kanunu'nun 49. maddesine göre; değeri 55000 eski rubleyi geçmeyen devlet ve kamu mallarının hırsızlık, dolandırıcılık veya güveni kötüye

tarafından karşılandığını ve mağdurun faillerin ceza almalarını istemediğini gerekçe göstererek, fiilin az önemli olması sebebiyle sosyal tehlikeli sayılmadığına ve hırsızlık suçunu oluşturmadığına karar vermiştir[80]. Yüksek Mahkeme bir başka kararında ise 12120 eski ruble değerindeki 50 litre dizel yakıt çalan fail hakkında yakıtın kolektif şirkete ait olduğunu ve dolayısıyla birden fazla mağdurun bulunduğunu gerekçe göstererek, fiilin sosyal tehlikeli olduğuna ve hırsızlık suçunu oluşturduğuna karar vermiştir[81]. Yüksek Mahkeme bir başka kararında 23000 eski ruble değerindeki eşyayı çalan ve daha önceden sabıkası bulunan failin, fiilinin sosyal tehlikeli olduğuna ve hırsızlık suçunu oluşturduğuna karar vermiştir[82]. Görüldüğü gibi, Yüksek Mahkeme benzer fiillerin çocuklar tarafından işlenmesini sosyal tehlikeli kabul etmezken, yetişkinler tarafından işlenmesini sosyal tehlikeli kabul etmiştir.

Fiilin az önemli olup olmadığının tespiti soruşturma ve kovuşturma makamları tarafından yapılır. Fiilin az önemli olduğunun tespit edildiği durumlarda suçun bulunmaması nedeniyle, ceza davası açılmaz ya da açılmış olan davaya son verilir[83].

Türk ceza hukukundan farklı olarak, Rusya Federasyonu ceza hukukunda elverişsiz teşebbüs (işlenemez suç) halleri ve ağır ve nitelikli ağır suçlar bakımından suça hazırlık hareketleri de cezalandırılmaktadır. Bununla birlikte RFCK'nın 14/2. maddesi, birçok suça hazırlık hareketlerinin, bazı elverişsiz

---

kullanma suretiyle ele geçirilmesi, küçük hırsızlık kabahatini oluşturur. Ancak bu maddede sadece devlet ve kamu mallarından söz etmesi sebebiyle, söz konusu malların özel kişilere ait olması halinde, işlenen fiil 49. madde kapsamında değerlendirilemiyordu. Dolayısıyla bu kanunun yürürlükte olduğu dönemde değeri az olan özel kişilere ait malların hırsızlık, dolandırıcılık veya güveni kötüye kullanma suretiyle ele geçirilmesi durumunda fiilin sosyal tehlikeli olup olmadığının tespiti mahkeme tarafından yapılmaktaydı. (KOZAÇENKO, İvan-NEZNAMOVA, Zinaida, Ugolovnoye Pravo (Ceza Hukuku), Osobennaya Çast (Özel Kısım), Moskva 1997, s. 203).

[80] Karar için bkz. Byuletten No 4 1997 Goda, (1997 Yılı 4 No.lu Bülten), http://www.supcourt.ru/vscourt_detale.php?id=3699, Erişim: 22.01.2010.

[81] Karar için bkz. Byuletten No 3 1996 Goda, (1996 Yılı 3 No.lu Bülten), http://www.supcourt.ru/vscourt_detale.php?id=3902, Erişim: 22.01.2010.

[82] Karar için bkz. Byuletten No 11 1997 Goda, (1997 Yılı 11 No.lu Bülten), http://www.supcourt.ru/vscourt_detale.php?id=3836, Erişim: 22.01.2010.

[83] VETROV, Nikolay – LYAPUNOV, Yuriy, Ugolovnoye Pravo (Ceza Hukuku), Çast Obşaya-Çast Osobennaya (Genel Kısım-Özel Kısım), Moskva 2007, s.44; SEMENDEROV, s.103; NAUMOV, s.145.

teşebbüs hallerinin ve bazı hafif suçlara teşebbüs hallerinin cezalandırılmaması sonucunu doğurabilmektedir[84].

3. Kusurluluk

Suçun kusurluluk özelliği, doğrudan "kusursuz suç ve ceza olmaz" ilkesinden ortaya çıkmaktadır[85]. Bu ilkeyi düzenleyen RFCK'nın 5. maddesine göre; "*1. Sosyal tehlikeli hareket (hareketsizlik) ve gerçekleşen sosyal tehlikeli neticelerden dolayı sadece kusuru tespit edilen kişi ceza sorumluluğu taşır. 2. Objektif sorumluluk, yani kusursuz zarar vermeden dolayı ceza sorumluluğu yasaktır*".

Rusya Federasyonu Ceza Kanunu'nda kusurun kast ve taksir olmak üzere iki çeşidi bulunmaktadır. Ayrıca kast, doğrudan ve dolaylı (olası) olmak üzere ikiye ayrılmıştır. RFCK'nın 25. maddesine göre; "*Kişi, hareketlerinin (hareketsizlik) sosyal tehlikeliliğini idrak etmiş, sosyal tehlikeli neticelerin gerçekleşebileceğini veya gerçekleşeceğini öngörmüş ve onların gerçekleşmesini istemişse, suç doğrudan kastla işlenmiş sayılır. Kişi, hareketlerinin (hareketsizlik) sosyal tehlikeliliğini idrak etmiş, sosyal tehlikeli neticelerin gerçekleşebileceğini öngörmüş, arzu etmemekle birlikte, bu neticelere izin vermiş ya da onlara kayıtsız kalmışsa, suç dolaylı kastla işlenmiş sayılır*".

Taksir de bilinçli ve bilinçsiz olmak üzere ikiye ayrılmıştır. RFCK'nın 26. maddesine göre; "*Kişi, hareketlerinin (hareketsizlik) sosyal tehlikeli neticeler doğurabileceğini öngörmüş, fakat yeterli sebep olmadığı halde, kendine güvenerek bu neticeleri önleyeceğini sanmışsa, suç bilinçli taksirle*[86] *işlenmiş sayılır. Kişi, hareketlerinin (hareketsizlik) sosyal tehlikeli neticeler doğurabileceğini gereken dikkat ve özeni göstererek öngörmesi gerekirken veya öngörebileceği halde, bu neticeleri öngörmemişse, suç bilinçsiz taksirle*[87] *işlenmiş sayılır*".

[84] Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. HÜSEYNOV, Emin, Rusya Federasyonu Ceza Hukukunda Suça Teşebbüs, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2011, s.54 vd.

[85] RAROG (Ed.), s.53.

[86] Kanunun orijinal metninde "bilinçli taksir" değil, "düşüncesizlik" anlamına gelen "legkomıslıye" terimi kullanılmıştır.

[87] Kanunun orijinal metninde "bilinçsiz taksir" değil, "özensizlik" veya "ihmalkarlık" anlamına gelen "nebrejnost" terimi kullanılmıştır.

4. Ceza

Suçun ceza özelliği, ceza kanununda suç olarak öngörülen her bir fiil karşılığında cezanın da öngörüldüğünü ifade eder. Ceza kanununda hakkında ceza öngörülmeyen bir fiil suç sayılamaz[88].

Suçun hukuka (kanuna) aykırılık özelliği, "kanunsuz suç olmaz" ilkesini ifade ederken; ceza özelliği ise, "kanunsuz ceza olmaz" ilkesini ifade etmektedir[89].

Suçun ceza özelliği, somut olayda faile cezanın uygulanmadığı durumlarda suçun oluşmayacağı şeklinde anlaşılmamalıdır. Örneğin zamanaşımı, af, uzlaşma veya failin yakalanamaması gibi nedenlerle fail hakkında cezanın uygulanamadığı durumlarda fiil suç sayılmaya devam edecektir[90]. Yani suçun ceza özelliği, faile uygulanacak somut ceza şeklinde değil, ceza kanununda suç olarak düzenlenen fiilin ceza tehdidi ile yasaklandığı şeklinde anlaşılmalıdır[91].

C. Suç Tipi (Suçun Tipik Unsurları)

Suçun hukuka aykırılık, sosyal tehlikelilik, kusurluluk ve ceza özelliği, suç ile diğer hukuka aykırı fiilleri birbirinden ayırmaktadır. Fakat bu özelliklerden yola çıkılarak bir suçu başka bir suçtan ayırmak mümkün değildir. Örneğin hırsızlık ve kasten öldürme suçları, suçun özelliklerini aynı şekilde taşımaktadırlar. Bu nedenle Rusya Federasyonu doktrininde bir suçu başka bir suçtan ayırabilmek için "suç tipi" kavramına başvurulmaktadır[92]. Suç tipi, suçların her birinin kendisine has özelliğini öne çıkararak, onların bir birinden ayrılmasını sağlamaktadır[93].

Suç tipi kavramının yer aldığı RFCK'nın 8. maddesi şöyledir: "*Bu Kanunda öngörülen suç tipinin bütün unsurlarını taşıyan fiilin işlenmesi ceza sorumluluğuna sebep olur*". Görüldüğü gibi suç tipi kavramı maddede tanımlanmamıştır. Doktrinde suç tipi, sosyal tehlikeli fiili somut suç olarak karakterize eden ceza kanununun öngördüğü objektif ve sübjektif nitelikteki unsurların bütünü olarak

[88] SEMENDEROV, s.89-90.

[89] AĞACANOVA, s.111.

[90] NAUMOV, s.146.

[91] ROROG (Ed.), s.54.

[92] NAUMOV, s.160.

[93] AĞACANOVA, s.123.

tanımlanmaktadır[94]. Objektif nitelikteki unsurları hukuki konu ve maddi unsur, sübjektif nitelikteki unsurları ise fail ve manevi unsur oluşturmaktadır[95].

Hukuki konu doktrinde genellikle, "ceza kanunu ile sosyal tehlikeli saldırılardan korunan toplumsal ilişkiler" olarak tanımlanmaktadır[96]. Ancak bu tanıma katılmayan NAUMOV'a göre; örneğin insan öldürme suçunun hukuki konusunun toplumsal ilişkiler olarak kabul edilmesi, insanın mutlak değerini azaltmaktadır. İnsan toplumsal ilişkilerin bir taşıyıcısı olmayıp, bağımsız ve mutlak değere sahiptir. Bu nedenle; hukuki konuyu, "ceza kanunu ile korunan hukuki menfaat" olarak tanımlamak gerekir[97]. Kanaatimizce; hukuki konu, ceza kanunu ile korunan hukuki varlık ve menfaattir. Varlık, insanın ihtiyaçlarını tatmine elverişli her şeyi ifade eder. Menfaat ise, kişi ile varlık arasında var olan ve kişinin bu ihtiyacını gidermek için varlığı kullanmasına imkan veren ilişkidir. Bunlar hukuken korunduklarında hukuki varlık ve menfaat adını almaktadırlar. Suç tarafından ihlal edilen varlık veya menfaatler, bireylere, aileye, topluma veya devlete ait olabilir; dolayısıyla bunlar bireysel, toplumsal veya kamusal nitelik taşıyabilir[98].

Suçun maddi unsuru, hareket, netice ve nedensellik bağından oluşan sosyal tehlikeli fiili ifade eder[99].

Kast veya taksir şeklinde ortaya çıkan suçun manevi unsuru, failin işlediği sosyal tehlikeli fiile olan psişik bağını ifade eder[100].

Fail ise, suçu işleyen ve ceza ehliyetine sahip olan gerçek kişiyi ifade eder[101]. Doktrinde isnat yeteneği bulunmayan veya ceza kanununda belirtilen yaşı doldurmamış (16/bazı suçlarda 14) olan kimsenin, suçun faili sayılamayacağı ve bu durumda suçun da oluşmayacağı kabul edilmektedir[102]. Çünkü "*Ceza Sorumluluğunun Genel Şartı*" başlıklı RFCK'nın 19. maddesinde, "*Sadece isnat yeteneği bulunan, bu Kanunda öngörülmüş olan yaşı doldurmuş olan gerçek kişi ceza sorumluluğu taşır*" hükmü yer almaktadır.

[94] NAUMOV, s. 161.

[95] RAROG (Ed.), s.73.

[96] VETROV – LYAPUNOV, s.75; RAROG (Ed.), s.80; SEMENDEROV, s.134.

[97] NAUMOV, s.174.

[98] TOROSLU, s.92-93.

[99] VETROV-LYAPUNOV, s.75.

[100] SEMENDEROV, s.118.

[101] NAUMOV, s.162.

[102] RAROG (Ed.), s.161.

SONUÇ

Rusya Federasyonu ceza hukukunda ve Türk ceza hukukunda suç kavramı farklı açılardan incelenmektedir. Türk ceza hukukunda suç kavramı suçun unsurları adı altında incelenmekte iken, Rusya Federasyonu ceza hukukunda ise suçun özellikleri ve suç tipi adı altında incelenmektedir. Ancak Rusya Federasyonu ceza hukukundaki suç kavramı ile Türk ceza hukukundaki suç kavramı arasındaki temel fark, suçun tanımının hangi anlayışa göre yapıldığı noktasındadır. Türk ceza hukukunda suçun tanımı, biçimsel anlayışa göre yapılmaktadır. Rusya Federasyonu ceza hukukunda ise suçun tanımı, biçimsel-maddi anlayışa göre yapılmaktadır.

"Kanunsuz suç ve ceza olmaz" ve "kıyas yasağı" ilkelerini açıkça düzenleyen yürürlükteki Rusya Federasyonu Ceza Kanunu, aynı zamanda 14/2. maddesinde bir suçun unsurlarını biçimsel olarak içerse bile, az önemli olması sebebiyle sosyal tehlikeli sayılmayan eylemlerin suç teşkil etmeyeceğini ifade etmiştir. Bu tür az önemli eylemler bazen Kabahatler Kanunu kapsamında değerlendirilerek idari yaptırıma bağlanmakta, bazen ise herhangi bir yaptırıma bağlanmamaktadır. Başka bir ifadeyle, Rusya Federasyonu ceza hukukunda bir eylemin suç sayılabilmesi için hem ceza kanununda tanımlanan suç kalıbına uyması, hem de bu eylemin sosyal açıdan tehlikeli olması gerekmektedir. Örneğin bir adet sakız veya çikolatanın çalınması, bir çocuğun diğer çocuğun saçını çekmesi, değeri düşük olan bir mala zarar vermeye teşebbüs, hakaret suçuna teşebbüs, çok hafif derecede taksirle yaralama, haksız tahrikin etkisi altında işlenen tehdit suçuna teşebbüs gibi eylemler Rusya Federasyonu ceza hukukunda genellikle RFCK'nın 14/2. maddesi kapsamında değerlendirilerek suç sayılmamaktadırlar. Bu gibi eylemlere ya idari yaptırım uygulanmakta ya da hiç yaptırım uygulanmamaktadır.

Gerçekten de suçun biçimsel anlayışı, "kanunsuz suç ve ceza olmaz" ve "kıyas yasağı" güvencesini tanımakla birlikte, ceza kanununda tanımlanan suç tanımına uyan, fakat az önemli olması nedeniyle sosyal tehlikeli sayılmayan eylemlerin cezalandırılması sonucunu doğurmaktadır.

Bu nedenle RFCK'nın 14/2. maddesinin isabetli bir düzenleme olduğunu ve benzer bir maddenin Türk Ceza Kanunu'na eklenmesinin çok faydalı olacağı kanaatindeyiz. Örneğin TCK'ya "*Bir suçun kanuni tanımında belirtilen unsurları biçimsel olarak içermekle birlikte, somut olayın özelliklerine göre az önemli olduğu için sosyal tehlikeli sayılmayan eylemler suç sayılmaz*" şeklinde bir düzenleme eklenebilir.

Böyle bir düzenleme yapıldıktan sonra bir eylemin az önemli olduğu için sosyal tehlikeli sayılmamasını somut olayda hakim tespit edecektir. Fakat bazı

durumlarda bu tespit kanun koyucu tarafından da yapılabilir. Örneğin Kabahatler Kanunu'nda düzenleme yapılarak, belli bir ağılıkta olmayan eylemlere idari para cezası öngörülebilir. Örneğin tekerrür durumları hariç olmak üzere, değeri belli bir tutarı geçmeyen eşyaların hırsızlık, dolandırıcılık veya güveni kötüye kullanma yoluyla alınması kabahat olarak değerlendirilip, bu eylemlere idari para cezası uygulanabilir. Benzer düzenleme mala zarar verme ve zimmet suçu bakımından da yapılabilir. Yine belli bir ağırlığa ulaşmayan taksirle yaralama eylemine Kabahatler Kanunu'nda idari para cezası öngörülebilir.

Suçun biçimsel-maddi tanımının yapılarak, az önemli olduğu için sosyal tehlikeli sayılmayan eylemlere idari yaptırım uygulanmasının veya hiç yaptırım uygulanmamasının Türkiye'deki mahkemelerin iş yükünü ciddi derecede azaltacağı da ortadadır.

Yürürlükteki TCK'da az önemli sayılabilecek eylemlere ceza verilmemesini öngören genel bir düzenleme bulunmamakla birlikte, bu konuda birtakım özel düzenlemelere yer verildiği görülmektedir. Örneğin TCK'nın 145/1. maddesine göre, "*Hırsızlık suçunun konusunu oluşturan malın değerinin azlığı nedeniyle, verilecek cezada indirim yapılabileceği gibi, ceza vermekten de vazgeçilebilir*". Bu düzenlemenin suçun biçimsel-maddi tanımına duyulan ihtiyaçtan kaynaklandığı söylenebilir. Bu düzenleme isabetli olmakla birlikte, benzer bir düzenlemeye daha hafif bir suç olan güveni kötüye kullanma ve mala zarar verme suçlarında yer verilmemesi anlaşılabilir değildir.

TCK'nın 30/4. maddesinin de suçun biçimsel-maddi tanımına duyulan ihtiyaçtan kaynaklandığı söylenebilir. TCK'nın 30/4. maddesine göre, "*İşlediği fiilin haksızlık oluşturduğu hususunda kaçınılmaz bir hataya düşen kişi, cezalandırılmaz*"[103].

Zimmet suçunda malın değerinin az olmasını düzenleyen TCK'nın 249. maddesinin gerekçesine göre, "*Suç konusu malın değerinin çok düşük olmasına rağmen, bunun zimmete geçirilmesi bir haksızlık oluşturmakla beraber, fiilin ifade ettiği haksızlık muhtevası cezaya layık, cezayı gerektirici boyutta olmayabilir. Kullanma zimmeti de bazı durumlarda, gerek süre gerek biçim bakımından hoşgörüyle karşılanabilir*". Bu yorumun da suçun biçimsel-maddi tanımına duyulan ihtiyaçtan kaynaklandığı söylenebilir.

[103] Türk doktrininde bazı yazarlara göre, TCK'nın 30/4. maddesi, suçun hukuka aykırılık unsurunun, maddi hukuka aykırılık şeklinde anlaşılmasının yolunu açmıştır. (CENTEL – ZAFER – ÇAKMUT, s.284; DEMİRBAŞ, s.243).

KAYNAKÇA

AĞACANOVA, Meftune, Azerbaycan Ceza Hukukuna Göre Suç ve Cezaların Kanuniliği İlkesi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2008.

ALACAKAPTAN, Uğur, İngiliz Ceza Hukukunda Suç ve Cezaların Kanuniliği Prensibi, Ajans-Türk Matbaası, Ankara 1958.

CENTEL, Nur – ZAFER, Hamide – ÇAKMUT, Özlem, Türk Ceza Hukukuna Giriş, 5. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2008.

ÇUÇAEV, Aleksandr – NIRKOVA, Natalya (Ed.), Ugolovnoye Pravo Rossii (Rusya Ceza Hukuku), Obşaya Çast (Genel Kısım), Uçebnik (Ders Kitabı), İzdatelstvo Feniks, Rostov-na-Donu 2009.

DEMİRBAŞ, Timur, Ceza Hukuku, Genel Hükümler, 5. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2007.

DÖNMEZER, Sulhi – ERMAN, Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, 1. Cilt, 14. Bası, Der Yayınları, İstanbul 2016.

DÖNMEZER, Sulhi – ERMAN, Sahir, Nazari ve Tatbiki Ceza Hukuku, Genel Kısım, 2. Cilt, 12. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 1999.

DURMANOV, Nikolay, Stadii Soverşeniya Prestupleniya po Sovetskomu Ugolovnomu Pravu (Sovyet Ceza Hukukuna Göre Suçun İşlenme Evreleri), İzdaletstvo Gosyurizdat, Moskva 1955.

HAFIZOĞULLARI, Zeki – ÖZEN, Muharrem, Türk Ceza Hukuku, Genel Hükümler, 3. Baskı, US-A Yayıncılık, Ankara 2010.

HÜSEYNOV, Emin, Rusya Federasyonu Ceza Hukukunda Suça Teşebbüs, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2011.

İGNATOV, Aleksey – KRASİKOV, Yuriy, Ugolovnoye Pravo Rosii (Rusya Ceza Hukuku), Obşaya Çast (Genel Kısım), Tom 1 (1. Cilt, İzdatelstvo Norma, Moskva 2005

KATOĞLU, Tuğrul, Ceza Hukukunda Hukuka Aykırılık, Seçkin Yayınları, 1. Baskı, Ankara 2003.

KOZAÇENKO, İvan – NEZNAMOVA, Zinaida (Ed.), Ugolovnoye Pravo (Ceza Hukuku), Osobennaya Çast (Özel Kısım), İzdaletstvo İNFRA.M-NORMA, Moskva 1997, s. 203).

KUDRYAVSEV, Vladimir – LUNEEV Viktor – NAUMOV, Anatoliy (Ed.), Ugolovnoye Pravo Rosii (Rusya Ceza Hukuku), Obşaya Çast (Genel Kısım), İzdatelstvo Yurist, Moskva 2006.

KUZNESOVA, Ninel-TYAJKOVA, İrina, Kurs Ugolovnogo Prava (Ceza Hukuku Dersleri), Obşaya Çast (Genel Kısım), Uçeniya o Prestuplenii (Suç Hakkında), Tom 1 (1. Cilt), İzdatelstvo Zersalo, Moskva 2002.

NAUMOV, Anatoliy, (Tercüme: Qurbanov), Rusya Cinayet Hüququ, Ümumi Hisse, Qanun Neşriyyatı, Bakı 1998.

ÖZTÜRK, Bahri – ERDEM, Mustafa Ruhan, Uygulamalı Ceza Hukuku ve Güvenlik Tedbirleri Hukuku, 10. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2008.

RAROG, Aleksey (Ed.), Ugolovnoye Pravo Rosii (Rusya Ceza Hukuku), Obşaya Çast (Genel Kısım), İzdatelstvo Eksmo, Moskva 2008.

SANCAR, Türkan Yalçın, Alenen Tahkir ve Tezyif Suçları, Seçkin Yayınları, Ankara 2006.

SEMENDEROV, Firudin, Cinayet Hüququ, Ümumi Hisse, Digesta Neşriyyatı, Bakı 2007.

SOYASLAN, Doğan, Ceza Hukuku, Genel Hükümler, 7. Baskı, Yetkin Yayınları, Ankara 2016.

TER-AKOPOV, Arkadiy, Dobrovolnıy Otkaz ot Soverşeniya Prestupleniya (Suç İşlemekten Gönüllü Vazgeçme), İzdatelstvo Yuridiçeskaya Literatura, Moskva 1982.

TOROSLU, Nevzat, Ceza Hukuku, Genel Kısım, Savaş Yayınevi, Ankara 2009.

VETROV, Nikolay – LYAPUNOV, Yuriy, Ugolovnoye Pravo (Ceza Hukuku), Çast Obşaya-Çast Osobennaya (Genel Kısım-Özel Kısım), İzdatelstvo Yurisprudensiya, Moskva 2007.

İnternet Kaynakları

DURMANOV, Nikolay, Ponyatiye Prestupleniye (Suç Kavramı), Leningrad 1948, İzdatelstvo Akademii Nauk SSSR, http://www.pravo.vuzlib.net/book_z1555.html, Erişim: 14.11.2009.

GALİAKBAROV, Romen (Ed.), Ugolovnoye Pravo Rossiyskoy Federasii (Rusya Federasyonu Ceza Hukuku), Obşaya Çast (Genel Kısım), http://ex-jure.ru/law/news.php?newsid=211, Erişim: 05.02.2011.

MALSEV, V., Maloznaçitelnost Deyaniya v Ugolovnom Prave (Ceza Hukukunda Fiilin Az Önemli Olması), http://www.lawmix.ru/comm/7739, Erişim: 11.07.2009.

Rusya Federasyonu Yüksek Mahkemesi'nin 03.08.2006 Tarih ve 64-DP06-13 No.lu Kararı: (http://pravosudie.biz/base1/data_wy/sudqswuxo.htm, Erişim:10.04.2011.

Rusya Federasyonu Yüksek Mahkemesi'nin 2000 Tarihli Kararı, http://www.supcourt.ru/vscourt_detale.php?id=2338, Erişim: 05.02.2011.

Rusya Federasyonu Yüksek Mahkemesi'nin 22.10.1992 Tarihli Kararı: (http://pravosudie.biz/base1/data_je/sudwsnlbm.htm, Erişim: 10.04.2011.

RYASOV, Aleksey, Obşestvennaya Opasnost Prestupnogo Deyaniya (Suç Fiilinin Sosyal Tehlikeliliği), http://science.ncstu.ru/articles/law/f05/12.pdf/view, Erişim: 05.02.2011.

VOLJENKİN, Boris, İzbrannıye Trudı (Seçilmiş Eserleri), İzdatelstvo Yuridiçeskiy Sentr Press, Sankt-Peterburg 2008, https://books.google.com.tr/books?id=AuB5CgAAQBAJ&dq, Erişim: 10.07.2017.

YAKİMENKO, Natalya, Osenka Maloznaçitelnosti Deyaniya (Fiilin Az Önemliliğinin Değerlendirilmesi), Uçebnoye Posobiye (Ders Kitabı), İzdatelstvo Vısşaya Sledstvennaya Şkola MVD SSSR, Volgograd 1987, http://ex-jure.ru/law/news.php?newsid=54, Erişim: 05.02.2011.